

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-93>

УДК 330.131.5

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ, ВИДИ ТА РОЛЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE ACTIVITY: ESSENCE, TYPES, AND ROLE UNDER CURRENT CONDITIONS

Кравченко Владислав Олександрович

аспірант,

Поліський національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5147-3401>

Kravchenko Vladyslav
Polissia National University

Стаття присвячена визначенню змісту та ролі ефективності діяльності підприємства у сучасних умовах господарювання. З'ясовано, що ефективність є складною та багатогранною категорією, що комплексно характеризує діяльність підприємства. Досліджені наукові підходи до визначення сутності поняття «ефективність» на підставі чого запропоновано власне розуміння досліджуваної категорії як комплексної характеристики, що відображає співвідношення між результатами діяльності та витратами або ресурсами, залученими для досягнення відповідного результату, та визначає перспективи функціонування та розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді. Виділено характерні ознаки ефективності як економічної категорії. Визначено, що комплексний характер ефективності обумовлює її видові прояви. Запропоновано розширити існуючу класифікацію шляхом доповнення ознакою «за сферою прояву».

Ключові слова: ефективність, підприємство, результативність, ознаки ефективності, види ефективності, ефективність в системі управління.

The article is devoted to identifying the essence and role of the efficiency of enterprise activity under current conditions. It was defined that efficiency is a complex and multifaceted category, which characterizes the enterprise's activity comprehensively. The scientific approaches to the definition of "efficiency" concept essence were studied, as a result of it the author's understanding of the researched category was offered. It is proposed to understand efficiency as a complex characteristic which reflects the ratio between the results of activity and costs or resources involved for achieving such a result, and defines the perspectives of economic entity functioning and development in a long-term period. The characteristic features of efficiency as of an economic category were distinguished, such as complexity, comparative character, dependance on both external and internal environment, being one of the key criteria for managerial activity assessment. The relationship between efficiency and related concepts, such as effectiveness, productivity, economy, was considered. It was determined that complexity and comprehensiveness of efficiency defines its types manifestations. On the basis of study, the classification of efficiency types was provided by the following features: by the obtained result, by the management level, by the method of calculation, by the nature of interests, by the degree of increase in effect. It is proposed to expand the existing classification by adding the feature "by the field of manifestation" and to highlight, in accordance with this feature, such types of efficiency as resource (by the types of economic resources – efficiency of technical, material, human, financial resources, etc.), activity (by the types of activity – efficiency of operational, investment, and financial activity), and functional (by the functional spheres of management – production, sales, logistics, innovation, security efficiency, etc.). It was found that the prospects for further research are in the field of studying and improving the mechanism of managing the efficiency of the enterprise.

Keywords: efficiency, enterprise, effectiveness, features of efficiency, types of efficiency, efficiency in the management system.

Постановка проблеми. Умови господарювання вітчизняних підприємств характеризуються високим рівнем складності та невизначеності, загостренням кризових умов.

Українська економіка, яка ще не встигла відновитися від наслідків пандемії COVID-19, зазнала нового руйнівного удару, пов'язаного із повномасштабним вторгненням російської

федерації на територію України. Вітчизняні підприємства вимушені функціонувати в умовах фізичних загроз, порушення логістичних ланцюгів постачання та збуту, зниження платоспроможного попиту, нестачі ресурсів, в першу чергу трудових. Численні виклики, пов'язані із військовим станом, суттєво ускладнюють та навіть ставлять під загрозу функціонування суб'єктів господарювання. Зокрема, за даними аналітиків компанії YouControl, за перше півріччя 2024 р. було закрито майже 92 тисячі фізичних осіб-підприємців, а також понад 1500 підприємств [1]. Частково ця тенденція обумовлюється і релокацією бізнесу в інші країни (особливо малого бізнесу), водночас, проблеми та загрози функціонуванню вітчизняних підприємств є очевидними.

Зважаючи на зазначене, особливо актуальною постає проблема забезпечення ефективності діяльності підприємств з урахуванням нестабільності та існуючих загроз. Ефективність є комплексним індикатором діяльності підприємства, який вказує на його стійкість та перспективи розвитку. Забезпечення ефективності охоплює ціле коло завдань управлінського характеру: від пошуку та залучення необхідних ресурсів до забезпечення збуту продукції та задоволення суспільних та корпоративних інтересів. Відтак, пошук управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ефективності діяльності підприємства, є критично необхідним з точки зору виживання та розвитку суб'єктів господарювання. У свою чергу, побудова дієвих управлінських механізмів передбачає чітке розуміння сутності та особливостей об'єкту управління, тобто ефективності діяльності підприємства. Зазначене обумовлює актуальність та практичну значимість даного напрямку досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливість проблем, пов'язаних із забезпеченням ефективності функціонування підприємств та організацій, визначила вагомий науковий інтерес до даної сфери досліджень. Зокрема, комплексне дослідження щодо управління ефективністю провела А. В. Куценко [2]. Вивченню змісту ефективності як економічної категорії присвячено праці таких науковців, як А. В. Череп та Є. М. Стрілець [3], А. О. Ярославський [4], Т. С. Морщенок [5], І. Назаренко [6], Г. А. Місько [7], І. П. Отенко [8] та ін. Питання, пов'язані із різними аспектами управління ефективністю розглядають О. І. Петков [9], О. І. Гарафонова та Н. Василюк [10], Д. О. Саричев [11] та ін. Таким чином, маємо зауважити, що на сьо-

годні сформовано вагомий науковий доробок у сфері управління ефективністю діяльності підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ефективність діяльності підприємства є складним та комплексним економічним явищем, що обумовлює необхідність поглиблення існуючих досліджень у даній сфері з урахуванням сучасних умов нестабільності та ризиків.

Формулювання цілей статті. Метою статті є ідентифікація змістового наповнення поняття «ефективність діяльності підприємства», класифікація його видових проявів та визначення ролі забезпечення ефективності у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність будь-якого підприємства як складної соціально-економічної системи визначається та оцінюється значною кількістю параметрів. Одним з ключових таких параметрів виступає ефективність. Ефективність діяльності підприємства є його комплексною характеристикою, що охоплює усі бізнес-процеси, сфери та напрями функціонування суб'єкта господарювання. З огляду на зазначене, управління ефективністю виступає важливим завданням системи менеджменту підприємства в цілому. Водночас, будь-яка управлінська система передбачає чітку ідентифікацію об'єкта управлінського впливу з метою забезпечення якості та раціональності господарських рішень. Отже, першочергово вважаємо за доцільне визначити сутність досліджуваного поняття. Деякі з наукових підходів до визначення сутності ефективності наведено у табл. 1.

Таким чином, за результатами вивчення підходів до тлумачення сутності категорії «ефективність», можемо виділити два ключових напрями, а саме ресурсний та результатний. Представники першого напрямку (Д. О. Саричев, Г. А. Місько, О. І. Гарафонова, Н. Василюк) основну увагу при визначенні сутності досліджуваного поняття акцентують на особливостях використання ресурсів, розглядаючи ефективність крізь призму раціональності та економічності використання ресурсів. Натомість другий напрям (А. В. Куценко, А. В. Череп, Є. М. Стрілець, А. О. Ярославський, І. П. Отенко, О. І. Петков, І. Назаренко) в основу визначення покладає результативність діяльності у співвідношенні із витраченими ресурсами. Узагальнюючи наведені визначення, вважаємо за доцільне сформулювати власне розуміння досліджуваної катего-

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення сутності поняття «ефективність»

№	Автор(и)	Рік	Визначення поняття
1	Куценко А. В.	2008	Ефективність є багатоаспектним поняттям і, як характеристика діяльності, визначається співвідношенням результату діяльності до її потреб, цілей і витрат. Дане поняття вживається тільки стосовно цілеспрямованої дії або процесу, що дозволяє кваліфікувати його як управлінську категорію [2, с. 15]
2	Саричев Д. О.	2012	Ефективність операційної діяльності – міра економічності використання ресурсів підприємства (фондів, часу, енергії, ресурсів праці, інформації) та їх перетворення у соціально-економічні результати основної (операційної) діяльності та / або досягнення цільових параметрів функціонування підприємства [11, с. 138].
3	Череп А. В., Стрілець Є. М.	2013	Економічна ефективність – це максимальна вигода, яку можна отримати при мінімальних затратах в процесі економічної діяльності з урахуванням додаткових умов, які мають місце в момент визначення ефективності відповідного господарського заходу [3].
4	Морщенок Т. С.	2016	Ефективність є багатоаспектним і складним економічним поняттям, під яким розуміють: по-перше, результативність діяльності (процесу, проекту, реалізації заходів), що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату; по-друге, комплексну оцінку результатів використання всіх видів ресурсів; по-третє, міру досягнення поставлених цілей [5, с. 12-13].
5	Ярославський А. О.	2018	Ефективність – інтегрована економічна категорія, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних затрат уречевленої та живої праці на отримання кінцевого позитивного результату [4, с. 174]
6	Місько Г. А.	2020	Під ефективністю слід розуміти оцінку використання ресурсів підприємства у ході реалізації стратегії [7, с. 101].
7	Отенко І. П.	2020	Економічна ефективність характеризує зв'язок між обсягом ресурсів і кількістю та якістю продукту, який було вироблено [8, с. 191].
8	Петков О. І.	2021	Ефективність – це економічна категорія, яка є доволі поширеною в соціальних науках, що відображає відношення економії сукупних витрат уречевленої та живої праці до отриманого кінцевого результату діяльності будь-якого суб'єкта господарювання [9, с. 393].
9	Назаренко І.	2022	Ефективність – це економічна категорія, яка є результативністю функціонування системи і розраховується як відношення отриманого результату (ефекту) до витрат коштів, ресурсів [6, с. 18].
10	Гарафонова О. І., Василіук Н.	2022	Економічна ефективність роботи бізнес-організації – комплексне поняття, яке визначається, виходячи з ефективності складових процесів, і показує, наскільки добре організація використовує свої ресурси, щоб зробити прийнятні товари та послуги, порівняно з встановленою нормою, метою або стандартом [10, с. 28].

рії: ефективність діяльності підприємства – це комплексна характеристика, що відображає співвідношення між результатами діяльності та витратами або ресурсами, залученими для досягнення відповідного результату, та визначає перспективи функціонування та розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді.

Ефективність є комплексною характеристикою, а отже, має ряд притаманних їй ознак. До ключових таких ознак вважаємо за доцільне віднести наступні:

1) комплексний характер – ефективність діяльності підприємства охоплює всі сфери та напрями його функціонування, відтак, не може бути визначена одним показником;

2) відносний (порівняльний) характер – зміст ефективності як економічної категорії передбачає не вимірювання абсолютного результату діяльності, а його співставлення з витратами, понесеними на досягнення такого результату, або з необхідними для його досягнення ресурсами;

3) залежність від чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища – ефективність характеризує діяльність підприємства в цілому, а отже, знаходиться під впливом тих чинників, що визначають умови функціонування суб'єкта господарювання;

4) ефективність є одним з ключових критеріїв для оцінки управлінської діяльності, адже відображає якість та раціональність управлінських рішень. Крім того, ефективність є одним з найбільш вагомих чинників впливу на інвестиційну привабливість підприємства, що також дає оцінку управлінської діяльності.

Варто зауважити, що комплексний характер ефективності як управлінської категорії призводить до того, що замість даного поняття використовуються інші як тотожні. Найчастіше можна зустріти ототожнення ефективності з результативністю, проте суміжними категоріями є також продуктивність, економічність. Вважаємо, що таке ототожнення не є доцільним, адже усі зазначені поняття мають різне змістове наповнення.

Так, результативність вказує на ступінь досягнення поставлених цілей, тобто на фактично досягнутий результат [5, с. 9]. У той же час, відповідний результат може бути досягнутий з різними витратами, залученням різного обсягу ресурсів. Тобто при незмінній результативності (фактично досягнутому результаті) ефективність (співвідношення результату із понесеними витратами) буде різною. Продук-

тивність, у свою чергу, відображає здатність підприємства та / або елементів його ресурсного потенціалу досягати певного результату, тобто виробляти певний кінцевий продукт або формувати грошовий потік. Як правило, продуктивність характеризує ефективність використання ресурсів підприємства, тобто має певні обмеження щодо використання (наприклад, неможливо визначити продуктивність збутової діяльності). Виходячи із зазначеного, продуктивність є близьким поняттям до ефективності у ресурсній сфері, тобто має більш вузьке значення, ніж ефективність. Економічність як категорія також більшою мірою відображає саме особливості використання ресурсів, причому характеризує витратний, а не результатний аспект. Економічність, на нашу думку, дає оцінку раціональності витрачання ресурсів, причому досягнутий результат є певним чином другорядним при аналізі економічності.

Таким чином, на підставі проведеного компаративного аналізу суміжних категорій, маємо зробити висновок, що ефективність є найбільш комплексним поняттям, оскільки відображає не лише досягнутий результат, а й понесені при цьому витрати.

Отже, ефективність як економічна категорія носить комплексний характер, що визначає значну кількість видових її проявів. А. В. Череп та Є. М. Стрілець пропонують розгалужену класифікацію видів ефективності, визначаючи наступні класифікаційні ознаки: за рівнем управління, за кількістю видів продукції, за видами діяльності підприємства, за методом розрахунку, за підходами до розрахунку, за виробничою стадією [3]. А. О. Ярославський визначає економічну, соціальну та екологічну ефективність [4]. О. І. Петков виділяє економічну, соціальну, екологічну та порівняльну ефективність [9, с. 394]. На думку О. І. Гарафонові та Н. Василюк, класифікаційні ознаки ефективності можуть бути представлені наступним чином: за змістом, за характером інтересів, за масштабом [10].

Узагальнюючи результати аналізу наукової літератури, можемо запропонувати відповідну класифікацію видових проявів ефективності:

1. За одержаним результатом: економічна (передбачає досягнення економічного ефекту), соціальна (передбачає досягнення соціального ефекту) [2, с. 11], екологічна (формування екологічного результату) [4, с. 174], соціально-економічна (формування змішаного результату) [2, с. 13].

2. За рівнем управління / одержання результату: ефективність робочого місця, структурного підрозділу [3], підприємства, економіки [2, с. 11].

3. За методом розрахунку: абсолютна (передбачає визначення показників ефективності) та порівняльна (визначається зіставленням розрахованих показників із певною базою порівняння (планові показники, показники іншого підприємства, показники за попередні періоди тощо)) [2, с. 11–12; 3].

4. За характером інтересів: зовнішня (відображає інтереси зовнішніх стейкхолдерів) та внутрішня (орієнтована на інтереси внутрішніх стейкхолдерів) [10, с. 29].

5. За ступенем збільшення ефекту: первинна (початковий одноразовий результат), мультиплікаційна (досягається за рахунок повторного використання заходів), синергічна (досягається за рахунок комбінованого впливу декількох заходів) [2, с. 12].

Існують й інші підходи до класифікації видових проявів ефективності з огляду на комплексність зазначеної категорії. Водночас, вважаємо за доцільне доповнити існуючу класифікацію. Пропонуємо класифікувати види ефективності за сферою прояву наступним чином: а) ресурсна (за окремими видами ресурсів – ефективність використання технічних, матеріальних, трудових, фінансових ресурсів), б) діяльнісна (за видами діяльності – ефективність операційної, інвестиційної, фінансової діяльності), в) функціональна (за функціональними сферами менеджменту – виробнича, збутова, логістична, інноваційна, безпекова тощо). Особливо актуальною, на нашу думку, у контексті існуючих загроз та невизначеності середовища функціонування є безпекова ефективність, яка відображає співвідношення між одержаними результатами та понесеними витратами на безпекові заходи (заходи щодо формування та забезпечення економічної безпеки підприємства). Доповнення класифікації відповід-

ною ознакою надасть можливість, на нашу думку, забезпечити дієвість управлінських заходів у даній сфері.

Ефективність підприємства як економічна та управлінська категорія відіграє важливу роль у діяльності, що визначається наступним:

- ефективність є одним з визначальних критеріїв оцінки якості управлінських рішень, тобто є вимірником якості управлінської системи в цілому;

- показники ефективності формують інформаційно-аналітичний базис для обґрунтування та прийняття управлінських рішень;

- ефективність виступає одним з чинників впливу на інвестиційну привабливість підприємства;

- рівень ефективності характеризує перспективи функціонування та розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Висновки. Ефективність діяльності підприємства є складною та комплексною категорією, багатоаспектністю якої визначається її роллю у господарській діяльності. Сучасні умови ставлять особливий наголос на питання, пов'язані із забезпеченням ефективності діяльності підприємств з огляду на вагомій кризовій тенденції, невизначеність та складність умов функціонування. Під ефективністю запропоновано розуміти комплексну характеристику, що відображає співвідношення між результатами діяльності та витратами або ресурсами, залученими для досягнення відповідного результату, та визначає перспективи функціонування та розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді. Існує значна кількість підходів до класифікації видових проявів ефективності. Вважаємо за доцільне доповнити існуючу класифікацію за рахунок виділення видів ефективності за сферою прояву, що надасть можливість удосконалити систему управління ефективністю. Перспективи подальших досліджень знаходяться у сфері вивчення та удосконалення механізму управління ефективністю діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закриття ФОПів в Україні зросло на 54 %, а компаній – на 15 % / Команда YC.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/zakrittia-fopiv-v-ukrayini-zroslo-na-54-a-kompanii-na-15>
2. Куценко А. А. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
3. Череп А. В., Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1727>
4. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20, ч. 3. С. 174–177. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf

5. Морщенок Т. С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 1(01). С. 7–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_1_3
6. Назаренко І. Економічний зміст ефективності діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 3(76). С. 15–22. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39218/2/GEB_2022v76n3_Nazarenko_I-Economic_content_of_the_15-22.pdf
7. Місько Г. А. Сутність поняття результативність та ефективність в менеджменті. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. № 3–4 (276–277). С. 97–102. URL: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/276-277/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4%20\(276-277\)%202020.pdf#page=97](http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/276-277/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4%20(276-277)%202020.pdf#page=97)
8. Отенко І. П. Ефективність як основне поняття та критерій діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №6. С. 190–195. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-190-195>
9. Петков О. І. Економічна ефективність підприємств та фактори впливу на неї. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6, № 1. С. 392–399. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/ujae_2021_r01.pdf#page=392
10. Гарафонова О. І., Василюк Н. Концептуальні підходи до процесу управління ефективністю діяльності бізнес-організацій. *Науковий журнал "ECONOMIC SYNERGY"*. 2022. Вип. 3(5). С. 27–37. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-3-3>
11. Саричев Д. О. Управління ефективністю операційної діяльності підприємства. *Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. пр.* 2012. № 30. С. 136–143. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/757f66d2-6d5a-472e-be03-d3a21cf05dfc>

REFERENCES:

1. YouControl Market blog (2024). Zakryttia FOPiv v Ukraini zroslo na 54%, a kompanii – na 15% [Closure of FOPs in Ukraine increased by 54%, and companies – by 15%]. Available at: <https://blog.youcontrol.market/zakryttia-fopiv-v-ukrayini-zroslo-na-54-a-kompanii-na-15>
2. Kutsenko A. A. (2008). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy: monohrafiia [Organizational and economic mechanism for managing the effectiveness of consumer cooperative enterprises of Ukraine: monograph]. Poltava: RVV PUSKU.
3. Cherep A. V., Strilets Ye. M. (2013). Efektyvnist yak ekonomichna katehoriia [Efficiency as an economic category]. *Efektyvna ekonomika*, 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>
4. Yaroslavskyi A. O. (2018). Ekonomichna efektyvnist diialnosti pidpriemstva: teoretychnyi aspekt [Economic efficiency of the business of the enterprise: theoretical aspects]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 20(3), 174–177. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf.
5. Morshchenok T. S. (2016). Ohliad pidkhodiv do vyznachennia ekonomichnoi sutnosti poniattia «efektyvnist» [Research of going near determination of economic essence of concept «efficiency»]. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 1(01), 7–13. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_1_3
6. Nazarenko I. (2022). Ekonomichnyi zmist efektyvnosti diialnosti pidpriemstv [Economic content of the enterprises efficiency]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 3(76), 15–22. Available at: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39218/2/GEB_2022v76n3_Nazarenko_I-Economic_content_of_the_15-22.pdf
7. Misko H. A. (2020). Sutnist poniattia rezul'tatyvnist ta efektyvnist v menedzhmenti [The essence of the concept of effectiveness and efficiency in management]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 3–4 (276–277), 97–102. Available at: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/276-277/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4%20\(276-277\)%202020.pdf#page=97](http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/276-277/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4%20(276-277)%202020.pdf#page=97)
8. Otenko I. P. (2020). Efektyvnist yak osnovne poniattia ta kryterii diialnosti pidpriemstva [Efficiency as the Main Concept and Criterion of the Enterprise's Activity]. *Biznes Inform*, 6, 190–195. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-190-195>
9. Petkov O. I. (2021). Ekonomichna efektyvnist pidpriemstv ta faktory vplyvu na nei [Economic efficiency of enterprises and factors influencing on it]. *Український журнал прикладної економіки*, 6(1), 392–399. Available at: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/ujae_2021_r01.pdf#page=392
10. Harafonova O. I., Vasyliuk N. (2022). Kontseptualni pidkhody do protsesu upravlinnia efektyvnosti diialnosti biznes-orhanizatsii [Conceptual approaches to the process of managing the efficiency of business organizations]. *Naukovyi zhurnal "ECONOMIC SYNERGY"*, 3(5), 27–37. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-3-3>
11. Sarychev D. O. (2012). Upravlinnia efektyvnosti operatsiinoi diialnosti pidpriemstva [Management of efficiency of the company's operating activities]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: zb. nauk. pr.*, 30, 136–143. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/757f66d2-6d5a-472e-be03-d3a21cf05dfc>